

Eurooppalaisten tiedetietämys selvitetty

Heinäkuussa julkistettiin EU:n uusi tiedebarometri *Europeans, Science and Technology*. Barometrissa selvitettiin mm. ihmisten asenteita tiedettä ja teknologiaa kohtaan sekä käsityksiä tieteistä yleensä sekä tiedon tasoa. Eurobarometri on siis huomattavasti laajempi kuin kotimainen tiedebarometri.

Monenlaisia kiinnostavia tuloksia raportti sisältääkin. Esimerkiksi uudet tieteelliset löydöt kiinnostavat ihmisiä vähemmän kuin vuoden 1992 selvityksessä: hyvin kiinnostuneita oli aiemmin EU:ssa keskimäärin 38 %, nyt 30 % – suomalaisista 27% (ruotsalaisista 44%).

Kysyttäessä, saavatko kansalaiset riittävästi tietoa tieteen saavutuksista tai uusista löydöistä, arvelevat suomalaiset olevansa huonosti informoituja (49 %) kun esimerkiksi ranskalaisista ja kreikkalaisista vain noin viidennes pitää itseään huonosti informoituina. Tällainen tulos ei tosin välttämättä kerro mitään todellisesta tiedon tasosta. Kysyttäessä, kuinka paljon ihmiset lukevat tiedejuttuja lehdistä, ovat suomalaiset ranskalaisten ja kreikkalaisten edellä.

Suomalaiset aliarvioivat itseään, joillakin taas on katteeton usko itseensä?

Kysyttäessä, kuinka "tieteellisinä" vastaajat pitävät eri aloja, antaa kiintoisia vastauksia. Tulosten mukaan lähinnä luonnontieteet mielletään tieteellisiksi. Lääketiedettä pitää "hyvin tieteellisenä" 89 %, fysiikkaa 83 % ja biologiaa 74 %. Matematiikka saa myös 74 %:n kannatuksen, mutta esimerkiksi taloustiedettä (39 %) ja historiaa (34 %) ei niin kovin tieteellisenä pidetä. Eikä siinä vielä kaikki: homeopatiaa pitää "tieteellisenä" 34 %, horoskooppeja sentään vain 13 %.

Asennemittauksissa suomalaiset edustavat useimmissa kohden EU:n keskitasoa. Sen sijaan selvitettyä tiedon tasoa muutamien peruskysymysten osalta Suomi ja muut pohjoismaat esiintyvät edukseen ja ovat kärkimaita (samoin Hollanti ja Tsekki). On ehkä yllättävää, että vastausten mukaan eurooppalaisista jopa 29 % pitää väitettä "Aurinko kiertää Maata" totena tai että 27 % arvelee, että kaikki säteily on ihmisen aikaan saamaa. Tämän kyselyn perusteella Turkissa, Bulgariassa ja Kyproksessa ei ole paljon

hurraamista (alle puoleen kysymyksistä oikea vastaus).

Tällaiset kyselyt ovat osin kyllä aika ongelmallisia ja tulkintoja edellyttäviä. Kun ruotsalaisten ja suomalaisten tiedetietämys on tulosten mukaan korkeimmalla tasolla, näissä maissa kuitenkin vaaditaan huomattavasti keskimääräistä enemmän tutkijoita informoimaan yleisölle tekemisistään. Kaksi kolmannesta hyväksyy väitteen, että tutkijat eivät panosta tähän riittävästi.

Pohjoismaissa myös realismi on voimissaan. Väittämään "jonakin päivänä tiede kykenee antamaan täydellisen kuvan siitä kuinka luonto ja universumi toimivat" ei uskota Pohjoismaissa (paitsi Tanskassa) eikä Hollannissa. Vain 25-30 % uskoo väitteeseen, sen sijaan esimerkiksi Maltassa ja Kreikassa 70 % uskoo, että tiede on näin kaikkivoipaa. Itse asiassa suomalaiset ovat kaikkein pessimistisimpiä.

Kiinnostava barometri, suositeltavaa luetta-
vaa.

Susiluolalla elämää

Huolimatta loppuvuodesta alkaneesta, Tieteen päivillä huipentuneesta ja edelleen jatkuvasta debatista, Susiluola-projekti toimii ennallaan. Valtakunnallisilla arkeologian päivillä 2.-3.9. Museoviraston arkeologian osasto järjestää viime vuotiseen tapaan Susiluola-opastuksia kuin debattia ei olisi käytykään. Perjantaina 2.9. klo 10, 11 ja 12 järjestetään Susiluolalla opastuksia koululuokille ja klo 14-16 muulle yleisölle. Museoviraston verkkosivujen tapahtumapuffin mukaan "Susiluola on Pohjoismaiden ainoa luola, josta on löytynyt merkkejä neanderthalin ihmisen oleskelusta. Tutkimuksen mukaan luolassa on oleskeltu ja työskennelty paleoliittisella kivikaudella noin 120 000 vuotta sitten. Tutkijat kertovat Susiluolan arkeologisista tutkimuksista ja neanderthalin ihmisen aikaisesta elämästä ja ympäristöstä."

On ilahduttavaa, että tapahtumaan on löytynyt siis useampiakin tutkijoita kertomaan näistä tutkimuksista. Vielä Tieteen päivien valmisteluvaiheessa viime vuoden lopulla Museovirastosta ei osattu sanoa kuka asiasta jotakin tie-

täisi kun koetettiin saada keskustelijaa päiville asiasta (aiheesta enemmän: esim. *Tieteessä tapahtuu* 8/2004).

Arkeologian päivien Susiluola-tapahtumaan sisältyy lisäksi Karijoen kunnan järjestämä avointen ovien päivä ”Susiluolan opastuskeskuksessa” sekä Kristiinankaupungin Susiluola-Pyhävuori kehittämishankkeen järjestämä ”Susiluolanäyttelyssä ravintola Lähiluolassa”.

Nämä kaikki tapahtumat on tiedotteen mukaan suunnattu erityisesti koululuokille. Ottaen huomioon projektin ja sen tulkintojen kiistanalaisuuden tutkijayhteisössä (ks. esim. *Tieteessä tapahtuu* -lehti 1–6/2005), on ehkä aika uskaliaista esittää tutkimustulokset koululaisille kovin varmoina.

Hämmästyttävä löytö vai kunnan huijaus?

Vuonna 1997 ilmestyi hämmästyttävä kirja *The City of Light*, matkakertomus vuodelta 1271, jonka kirjoittajaksi ilmoitetaan italialainen juutalainen kauppias Jacob Anconalainen. Tämä kauppias siis matkasi Kiinaan meritietä jo neljä vuotta ennen Marco Polon tekemäksi sanottua matkaa.

Kirjan suomentaja **David Selbourne** kertoo saaneensa alkuperäisen italiankielisen käsikirjoituksen tuntemattomana pysyttelevältä italialaiselta ystävältään vuonna 1990.

Selbourne ei ole sinologi vaan entinen näytelmäkirjailija ja Oxfordin Ruskin Collegen poliittisen filosofian historian opettaja. Akateemisen maailman Selbourne jätti jo hyvän aikaa sitten, hän erosi riitojen päätteeksi Oxfordista vuonna 1986 koettuaan mielestään akateemisen vapautensa uhatuksi, ja muutti Italiaan. Sittemmin hän on toiminut vapaana skribenttinä ja kirjoja kirjoittanut.

Tämä mystinen kirja on tiettävästi käännetty myös muutamille muille kielille. Mikäli kirjan käsikirjoitus olisi aito, se olisi aikamoinen sensaatio. Kirjan ympärillä kuitenkin kohistiin, kaikki eivät ottaneet sitä aivan todesta – eikä ihme. Ongelma oli siinä, että Selbourne kertoi saaneensa käsikirjoituksen nähtäväkseen ja julkaistavaksi sillä ehdolla, ettei näytä alkuperäistä käsikirjoitusta kenellekään eikä kerro keneltä käsikirjoituksen sai. Sivuja ei saanut edes valokuvata. Selbourne on itse kirjoittanut kirjaan esittelyn, kommentaarin ja kootut selitykset salamyhkäisyydelleen.

Epäilemättä tällainen italialaisen kauppiaan matka on voinut olla mahdollinen, mutta tämä

ko. tapaus on kyllä vähintäänkin epäuskottava. Vaikkei kirja totta varmaan olekaan, aika hyvä juttu silti, täydestä kustantamossa läpi mennyt. Hyvä pila. Tällaisia Viiltäjä-Jackin ja vastaavien päiväkirjoja on aina silloin tällöin oltu löytävinnään ja julkaistu. Ja tieteessäkin on ollut omat pilansa: olihan Piltdownin ihmisen tapauskin oikein mainio, samoin tapaus Sokal.

Aika veijari ellei peräti huijari siis myös tämä Selbourne.

Nyt myös suomalaiset pääsevät tutustumaan tähän outoon ja ilmeisen arroganttiin kirjoittajaan filosofin roolissa, kun hänen jo useampiin painoksiin maailmalla yltänyt ja keskustelua herättänyt teoksensa *Velvollisuuden periaate* vuodelta 1994 julkaistiin talvella suomeksi (Yliopistopaino). Tämä kirja on ihan vakavasti otettavaksi tarkoitettu – omalla nimellä kirjoitettu. Kirjan arvioi toisaalla tässä lehdessä Sami Pihlström.

Uusia tieteellisiä seuroja

Suomessa ei tieteellisistä seuroista ole eikä tule pulaa. Tällä hetkellä pelkästään Tieteellisten seurain valtuuskuntaan kuuluu tällä hetkellä 236 jäsenseuraa ja joka vuosi hyväksytään muutamia uusia.

Uusia seuroja syntyy myös jatkuvasti. Hiljattain on perustettu *Suomen soveltavan etologian seura* yhdistämään eläinten käyttäytymisen tutkijoita. Seuran sihteerin **Marianne Norringin** mukaan seura sijoittuu jonnekin eläintieteen, maataloustieteellisen kotieläintieteen ja biologian välimaastoon.

Seura järjestää lokakuussa kolmannen ”Eläinten hyvinvointi” -seminaarin Jokioisten MTT:llä. Kaksipäiväisessä seminaarissa eläinten käyttäytymisen ja hyvinvoinnin tutkijat esittelevät uusimpia tutkimustuloksiaan. (Lisätietoja seurasta ja seminaarista: seuran sihteeri Marianna Norring, marianna.norring@helsinki.fi)

Aivan tuoreimmasta päästä on *Mediakasvatuseura*, joka perustettiin elokuussa ”edistämään alan monitieteistä tutkimusta ja käytäntöjä Suomessa.” Seura pyrkii kokoamaan mediakasvatuksen toimijat yhteistyöhön sekä tekee aloitteita mediakasvatuksen edistämiseksi. Seura aikoo harjoittaa jatkossa myös mm. julkaisutoimintaa (Lisätietoja seurasta: seuran sihteeri **Anu Mustonen**, anu.mustonen@jyy.fi).

Ilkka Hanski Royal Societyn jäseneksi

Akatemiaprofessori, ekologi **Ilkka Hanski** kutsuttiin toukokuun lopulla viiden muun ulkomaisen tutkijan kanssa lopulla Royal Societyn jäseneksi. Hanski on kuuluisan akatemian vasta kolmas suomalaisjäsen. Edelliset suomalaisjäsenet ovat filosofi Johan Welin (v.1741) ja fyysioogi Ragnar Granit (v.1960) eli ei ole aivan jokapäiväistä herkkua tämä.

Hanski on erityisen ansioitunut populaatioiden kannanvaihtelun, populaatiodynamiikan ja eliöyhteisöjen rakenteen tutkijana. Hän on sitaatti-indeksein mitattuna yksi viitatuimpia tieteenharjoittajiamme. Hän on useana vuonna ollut alallaan maailman kymmenen siteeratuihman tutkijan joukossa.

Hanskilta ilmestyi keväällä teos *The shrinking world: ecological consequences of habitat loss* (julk. International Ecological Institute); kirjan arvioi toisaalla tässä lehdessä (s73) Raimo Virkkala.

Marjatta Hietalalle tunnustusta

Akatemiaprofessori **Marjatta Hietala** on valittu kansainvälisen historiatieteiden komitean hallitukseen 5-vuotiskaudeksi ensimmäisenä suomalaisena. Valinta tapahtui Sydneyssä historiantutkijoiden maailmankonferenssissa heinäkuussa.

Hietala on ollut tämän historiatieteiden komiteaan kuuluvan kaupunkihistoriallisen komission jäsen vuodesta 1982 ja kuulunut sen hallitukseen vuodesta 1992.

Hietala on myös Tieteellisten seurain valtuuskunnan hallituksen jäsen.

Tieteen päivien kirja ilmestyy lokakuun alussa

Viime tammikuisten Tieteen päivien keskeisten teemojen pohjalta toimitettu kirja *Suhteellista? Einsteinin suhteellisuusteorian jalanjäljillä* (Yliopistopaino & Tieteellisten seurain valtuuskunta) ilmestyy lokakuun alussa. Kirjan teemojen pohjalta järjestetään keskustelutilaisuudet niin Turun (7.10.) kuin Helsingin kirjamessuilla (29.10.), puhujina kirjan kirjoittajia: Turussa professorit **Kari Enqvist** ja **Hannu Salmi**, Helsingissä **Kari Enqvist**, **Hanna Kokko** ja **Ilkka Niiniluoto**.

Kirjan julkistamisen yhteydessä kerrotaan samalla myös tulevien Tieteen päivien (10.–14.1.2007) teemoista.

Menneitä voi muistella katsomalla Tieteen päiviä luentotalenteita osoitteessa <http://video.helsinki.fi/Tieteenpaivat2005/>

Jan Rydman

TIEDEKAHVILA

Klo 11.30 - 14.00

Päivän lounas

sisältää
keiton, salaatin,
leivän, levitteet
juoman, hedelmän
ja kahvin

6,70

Keitto tai salaatti

4,90

A-OIKEUDET

Kahvila avoinna ma-to 8.30-18.00 pe 8.30-16.00

Kirkkokatu 6, 00170 Helsinki, puh 09-22869280, www.tsv.fi/tieteidentalo